

SIBELIUS

STRING QUARTETS **1888-1889**

including
Quartet in A minor

TEMPERA QUARTET

SIBELIUS, JOHAN (JEAN) CHRISTIAN JULIUS (1865-1957)

STRING QUARTETS – 1888-1889

1	MODERATO – ALLEGRO APPASSIONATO IN C SHARP MINOR * JS 131 (1888/89) <i>(Manuscript / Breitkopf & Härtel)</i>	10'33
	[THREE PIECES] (1888/89) <i>(Manuscript / Breitkopf & Härtel)</i>	16'35
2	Allegro in E minor, JS 28*	7'42
3	Allegretto in A major, JS 17* and Più lento in F major, JS 149*	3'14
4	Adagio in F minor, JS 14*	5'28
5	ALLEGRETTO IN B FLAT MAJOR* (1889) <i>(Manuscript)</i>	1'00
6	FUGA FÖR MARTIN WEGELIUS, JS 85 (1889) <i>(Warner/Chappell Music Finland)</i>	5'28
	STRING QUARTET IN A MINOR, JS 183 (1889) <i>(Warner/Chappell Music Finland)</i>	34'20
7	I. <i>Andante – Allegro</i>	11'06
8	II. <i>Adagio ma non tanto</i>	8'33
9	III. <i>Vivace</i>	5'43
10	IV. <i>Allegro</i>	8'40

TT: 69'11

TEMPERA QUARTET

LAURA VIKMAN *violin I* · SILVA KOSKELA *violin II*
TIILA KANGAS *viola* · ULLA LAMPELA *cello*

* world première recording

The many pieces for string quartet that Sibelius composed while a student at the Helsinki Music Institute (1885-89; from early 1887 he was a composition pupil of Martin Wegelius) range from thematic sketches a few bars long to full-length movements of almost symphonic proportions. Pride of place among them goes to the magnificent *Moderato – Allegro appassionato in C sharp minor*, JS 131, from 1888-89. This sonata-form piece, complete with slow introduction, plays for more than ten minutes and has a breadth and integrity that rival the first movement of Sibelius's first major symphonic score, *Kullervo* (1892); indeed, the vivid and intense main theme of the quartet piece seems to anticipate the first theme of *Kullervo* in rhythmic and melodic shape (long opening note, rapid rising motif, slowly descending melody towards the end of the phrase). The second group, by contrast, is more lyrical. The quartet piece is full of Sibelius's trademarks: triplets, short-long-short syncopations and dotted rhythms on the last beat of the bar. There are also clear hints of what would become known as his 'Kalevala romantic' style of the 1890s, for instance in the rising and falling motif of a fourth heard from the second violin at the start of the main theme – a detail that adds characteristic colour to later works such as *The Wood-Nymph* and *Lemminkäinen and the Maidens of the Island*.

Also from the 1888-89 period we find three pieces that have been preserved in the same manuscript, now in Helsinki University Library (HUL 0581). The first of them is the *Allegro in E minor*, JS 28, which opens with a measured yet expectant melody in which triplet rhythms play an integral part. The saturated string textures later in the piece were a new element in Sibelius's stylistic vocabulary. Combined with the triplet figures, these textures demonstrate how he was now experimenting with sonority – rather than melody – as a primary element in his musical style.

Around 1888 Sibelius started to compose a melodrama for recitation and string quartet, *Den lilla sjöjungfrun* (*The Little Mermaid*), JS 59, to a Swedish translation of the well-known tale (1836) by Hans Christian Andersen. For that work only a first violin part for the first four sections survives, but this is sufficient to show that the second and third sections were almost identical to quartet pieces that have been preserved in other sources. The second section, a scherzo and trio, corresponds to the *Allegretto in A major*, JS 17 and *Più lento in F major*, JS 149¹. The text for this part of the work started at the passage ‘All day long they played in the great halls of the castle, or among the living flowers that grew out of the walls...’, and the music is admirably suited as a portrayal of the mermaids at play. (The third section of *Den lilla sjöjungfrun* was the *Andantino in C major*, JS 39 [BIS-CD-1376].)

The *Adagio in F minor*, JS 14, is a deeply felt piece that opens with a sinuous, threatening theme from the first violin. The more chromatic second theme anticipates the ‘Great Hostility’ movement from the *Press Celebrations Music* of 1899, whilst later on the hushed, restrained writing almost sounds like the music of Bach.

The *Allegretto in B flat major*, dated 20th September 1889, is the only piece on this disc to have been written after Sibelius’s arrival in Berlin, where he went to study under Albert Becker. The coincidence of key leads one to suspect that it may be an abandoned sketch for the *String Quartet in B flat major*, on which he had started work before leaving Finland. No doubt Becker, a strict academic,

¹ When Fabian Dahlström’s catalogue of Sibelius’s music appeared in 2003, with its JS listing of the composer’s works without opus number, the correlation between *Den lilla sjöjungfrun* and the independent movements had not yet been established; thus the *Allegretto* and *Più lento* bear separate JS numbers. If we compare *Den lilla sjöjungfrun* with the *Allegretto* and *Più lento* we find a number of (mostly small) differences of tempo, dynamics, phrasing and pitch.

would have frowned upon this brief fragment with its rococo dance character.

The *Fugue for Martin Wegelius*, JS 85 (1889), was once believed to be an academic exercise for Sibelius's teacher at the Helsinki Music Institute but is now known to have been conceived as an alternative finale for the *A minor Quartet*. Whether the rather relentless piece is musically as interesting as some of his other quartet movements from this period is highly debatable, but it has a more catchy title, which goes some way towards explaining the interest shown in it. There is no evidence that the piece was ever shown to Wegelius, and its first known performance took place at Helsinki University in 1991 at the launch of Kari Kilpeläinen's ground-breaking catalogue of the manuscripts that had been donated by the Sibelius family to the university's library.

The *String Quartet in A minor*, JS 183, was completed in the spring of 1889 and was Sibelius's graduation work from the Helsinki Music Institute, where it was performed with great success on 29th May of that year by Hermann Csillag and Wilhelm Santé (violins), Karl-Fredrik Wasenius (viola) and Wilhelm Renck (cello). According to Sibelius's first Finnish biographer, Erik Furuholm, it was at this concert that the composer and conductor Robert Kajanus became personally acquainted with Sibelius – the beginning of a long friendship, though one that was at times tainted by feelings of mutual jealousy and suspicion. After hearing the quartet, Kajanus is supposed to have commented that there was no longer any reason for him to write music himself. The piece was greeted by *Uusi Suometar* as 'the highlight of the evening', and this was the occasion hailed by the respected critic Karl Flodin in *Nya Pressen* with the oft-quoted words that Sibelius had 'with one stroke placed himself foremost among those who have been entrusted with bearing the banner of Finnish music'. The *A minor Quartet* proved to be one of the most tautly integrated of Sibelius's works to date.

A mood of expectancy is created by the slow (though not *very* slow) introduction to the first movement, a passage in which the 6/4 pulse is obscured by a very free approach to phrase structure. In the main body of this sonata-form movement with its energetic and thrusting main theme, the music is propelled forward by insistent semiquaver runs and dotted rhythms. Here we find a Beethovenian rigour: Sibelius had bought his own scores of the Beethoven symphonies just a few months before the quartet was completed. Here, as in the finale, a new degree of seriousness and academicism permeates the music.

The slow movement is in 9/8-time. Sibelius often used a slowish nine-in-the-bar pulse – for instance in the *Andantino* for piano, Op. 24 No. 7 (1899) or the *Serenade* from the incidental music to *King Christian II*, Op. 27 (1898), and most distinctively and atmospherically in the noble cor anglais threnody of *The Swan of Tuonela* (1895, rev. 1900). In the quartet movement, however, there are still reminiscences of his earlier style; with something of the character of a barcarole, the music is a more erudite manifestation of the sort of writing found in the slow movement of the ‘*Hafräsk*’ *Trio*, JS 207 (1886).

The delightfully sunny scherzo with its hints of Beethoven and Schubert displays the exuberance characteristic of the young Sibelius; it is thus surprising that he reused part of its main theme in a more serious context in his *Cantata for the Coronation of Nicholas II* seven years later. There are two trios, the second of which, like the first movement’s introduction, is rhythmically very free.

The first theme of the finale has a prominent anapaestic metre, and is treated fugally. Contrasted with this is a more flowing idea, above a folk-like drone bass. A few months later, as a student in Berlin, Sibelius showed the work to Albert Becker. This second theme evidently displeased Becker greatly, but Sibelius had little patience with such conventional thinking: ‘Becker is a

stuffed shirt from top to toe’, he wrote to Martin Wegelius. The movement builds up to a frantic climax, at ever increasing tempo, in which the anapaestic patterns from the beginning of the movement assume central importance.

© *Andrew Barnett 2006*

The **Tempera Quartet**, formed in 1997, has rapidly gained prominence as an outstanding ensemble in its native Finland. The ensemble has also been hailed elsewhere and for the 2000-01 season the quartet was selected for the ‘Rising Stars’ scheme of the European Concert Hall Organization. This resulted in successful début recitals at the Carnegie Hall in New York, the Wigmore Hall in London, the Musikverein in Vienna, the Concertgebouw in Amsterdam, the Palais des Beaux-Arts in Brussels, the Cité de la Musique in Paris and the Cologne Philharmonie, as well as a second visit to Symphony Hall, Birmingham, where the quartet had first performed in 1999. The Tempera Quartet has performed at most Finnish chamber music festivals – among them the Kuhmo, Helsinki, Turku and Naantali festivals – and the ensemble was nominated by the ‘Finland Festivals’ organization as Young Artist of the Year in 2001. The quartet has a busy international concert schedule, having toured throughout Europe, in Japan and the United Arab Emirates. Since 2004 the Tempera Quartet has been responsible for the artistic direction of the Riihimäki Summer Concerts chamber music festival. The Tempera Quartet has had a broad musical education with studies at the Sibelius Academy in Helsinki, the Edsberg Music Institute in Sweden and the Royal College of Music in London where the players took their Master of Music degrees in chamber music studies in 2000. Their teachers have included Risto Fredriksson, Mats Zetterqvist, Simon Rowland-Jones and the Chilingirian Quartet.

Sibeliuksen opiskeli Helsingin Musiikkiopistossa vuosina 1885-89, ja tuosta ajasta vuoden 1887 alkupuolelta lähtien Martin Wegeliuksen sävellysoppilaana. Hän sävelsi tuolloin monia jousikvartettikappaleita, jotka ulottuivat muutaman tahdin pituisista temaattisista luonnoksista täysimittaisiin teoksenosiin, joissa oli lähes sinfoniset mittasuhteet. Näistä ylpeydenaiheeksi nousee loistava *Moderato – Allegro appassionato cis-molli* JS 131 ajanjaksolta 1888-89. Tämä sonaattimuotoinen, hitaalla johdannolla varustettu kappale kestää yli kymmenen minuuttia, ja sen avaruus ja eheys vetää vertoja Sibeliuksen ensimmäisen suuren sinfonisen teoksen, *Kullervon* (1892) ensimmäiselle osalle. Todellakin, kvartettikappaleen eloisa ja kiihkeä pääteema näyttää ennakoivan *Kullervon* ensimmäistä teemaa rytmisessä ja melodisessa muodossaan (pitkä avausnuotti, nopea nouseva motiivi, hitaasti fraasin loppua kohti laskeva melodia). Toinen temaattinen ryhmä on sitä vastoin lyryisempi. Kvartettikappale on täynnä Sibeliuksen tavaramerkkejä: trioleja, lyhyt-pitkä-lyhyt –synkopointeja ja pisteellisiä rytmejä tahdin viimeisellä iskulla. Sieltä löytyy myös selviä viitteitä siitä, joka tultaisiin tuntemaan 1890-luvun ”kalevalaisromanttisena” tyylinä, esim. pääteeman alussa toisessa viulussa kuultava nouseva ja laskeva kvarttimotiivi – yksityiskohta, joka lisää luonteenomaista väriä myöhempiin teoksiin kuten *Metsänhaltija* ja *Lemminkäinen ja saaren neidot*.

Löydämme ajanjaksolta 1888-89 myös kolme kappaletta, jotka ovat säilyneet samassa käsikirjoitusmateriaalissa, joka on nyt Helsingin yliopiston kirjastossa (HYK 0581). Ensimmäinen niistä on *Allegro e-molli* JS 28, joka alkaa harkitulla mutta odottavalla melodialla, jossa triolirytmillä on keskeinen osa. Myöhemmin kuultavat täyteläiset jousitekstuurit olivat uusi elementti Sibeliuksen tyylillisessä keinovalikoimassa hänen teoksissaan vuosilta 1889-90. Yhdistettynä triolikuvioidiin nämä tekstuurit ovat esimerkkinä kuinka hän tutki sointia – pikemmin kuin melodiaa – musiikillisen tyylinsä ensisijaisena elementtinä.

Vuoden 1888 tienoilla Sibelius aloitti melodraaman *Pieni merenneito* JS 59 säveltämisen lausujalle ja jousikvartetille Hans Christian Andersenin kuuluisan sadun (1836) ruotsinkielisen käännöksen pohjalta. Melodraaman neljästä ensimmäisestä jaksosta on säilynyt vain ensiviulun osuus, mutta tämä riittää osoittamaan toisen ja kolmannen jakson olleen lähes identtisiä verrattuna kvartetitkappaleisiin, jotka ovat säilyneet muissa lähteissä. Toisessa jaksossa, scherzo ja trio, on yhdenmukaisuutta verrattuna kappaleisiin *Allegretto A-duuri* JS 17 ja *Più lento F-duuri* JS 149¹. Teksti teoksen tähän osaan alkoi kirjan kohdasta ”Kaiken päivää prinsessat leikkivät linnan avarissa saleissa, joiden seinillä kasvoi eläviä kukkasia” (suom. Maila Talvio), ja musiikki sopii ihailtavan hyvin kuvaamaan leikkiviä merenneitoja. (*Pienen merenneidon* kolmas jakso oli *Andantino C-duuri* JS 39 [BIS-CD-1376].)

Adagio f-molli JS 14 on herkkätunteinen kappale, joka alkaa kiemurtelevalla, uhkaavalla ensiviulun teemalla. Kromaattisempi toinen teema ennakoi *Isovihan aikana* -osaa vuodelta 1899 peräisin olevasta teoksesta *Musiikkia Sanomalehdistön päivien juhlanäytäntöön*, kun taas myöhemmin hillitty ja rauhoittunut tekstuuri kuulostaa lähes Bachin musiikilta.

Syyskuun 20. päivälle 1889 päivätty *Allegretto B-duuri* on tämän levyn kappaleista ainoa, joka on sävelletty sen jälkeen, kun Sibelius saapui Berliiniin, jonne hän meni opiskelemaan Albert Beckerin johdolla. Yhteensattuma sävellajin suhteen saa epäilemään, että kappale saattaa olla hylätty luonnos *Jousikvartettiin B-duuri*, jonka tekemisen hän oli aloittanut ennen lähtöään

¹ Kun Fabian Dahlströmin luettelo Sibeliuksen musiikista, sisältäen JS-luettelon säveltäjän opus-numeroimattomista teoksista, ilmestyi vuonna 2003, ei yhteyttä *Pienen merenneidon* ja itsenäisten osien välillä ollut vielä muodostettu. Näin ollen osilla *Allegretto* ja *Più lento* on erilliset JS-numerot. Kun vertaamme *Pientä merenneitoa* ko. osiin, löydämme (pääosin pieniä) eroavaisuuksia tempossa, dynamiikassa, fraseerauksessa ja sävelkorkeudessa.

Suomesta. Epäilemättä Becker, tiukka yliopistomies, olisi rypistänyt otsaansa tälle lyhyelle, rokokootanssin luonteen omaavalle fragmentille.

Kappaleen *Fuga Martin Wegeliukselle* JS 85 (1889) luultiin aikaisemmin olevan akateeminen harjoitelma Sibeliuksen opettajalle Helsingin Musiikkiopistossa, mutta sittemmin on keksitty sen olevan vaihtoehtoinen finaali *Kvartettoon a-molli*. Onko tämä varsin ankara kappale musiikillisesti yhtä mielenkiintoinen kuin jotkut muut hänen samoihin aikoihin tekemänsä kvartetonosat, on hyvinkin kiistanalaista. Kappaleella on kuitenkin tarttuva nimi, mikä osaltaan selittää sitä kohtaan osoitettua kiinnostusta. Ei ole olemassa mitään todisteita, että kappaletta olisi missään vaiheessa näytetty Wegeliukselle, ja teoksen ensimmäinen tiedossa oleva esitys oli Helsingin yliopistossa vuonna 1991. Tilaisuudessa julkaistiin Kari Kilpeläisen urauurtava luettelo Sibeliuksen käsikirjoituksista, jotka Sibeliuksen perhe oli lahjoittanut yliopiston kirjastolle.

Jousikvartetto a-molli JS 183 valmistui keväällä 1889, ja se oli Sibeliuksen päättötyö Helsingin Musiikkiopistoon, jossa se esitettiin suurella menestyksellä 29.5.1889. Esittäjinä olivat Hermann Csillag ja Wilhelm Santé (viulut), Karl-Fredrik Wasenius (alttoviulu) ja Wilhelm Renck (sello). Ensimmäisen suomalaisen Sibelius-elämäkerran kirjoittaneen Erik Furuhjelmin mukaan nimenomaan tässä konsertissa säveltäjä ja kapellimestari Robert Kajanus ja Sibelius tapasivat toisensa – tämä oli alku pitkälle ystävyydelle, jota tosin varjostivat ajoittain keskinäisen kateuden ja epäilyn tunnot. Kuultuaan kvartetton Kajanus oli kertoman mukaan lausunut, ettei hänen ollut enää mitään syytä jatkaa omaa sävellystyötään. *Uusi Suometar* arvioi kappaleen illan kohokohdaksi, ja tämä oli se tilaisuus, jossa *Nya Pressenin* arvostettu kriitikko Karl Flodin ylisti Sibeliusta usein lainatuilla sanoilla lausuen, että Sibelius oli ”yhdeillä iskulla liittynyt niiden ensi riviin, joille on uskottu suomalaisen luovan säveltaiteen tulevaisuus”. *Kvartetto a-molli* onkin osoittautunut yhdeksi hie-

noimmin yhtenäisistä Sibeliuksen siihen mennessä tekemistä teoksista.

Odotuksen ilmapiiri luodaan hitaalla (vaikkakaan ei erittäin hitaalla) ensimmäisen osan johdannolla, jossa 6/4-tahtilajia hämärretään hyvin vapaalla fraasirakenteen käsittelyllä. Tämän sonaattimuotoisen osan pääjaksossa on energinen ja iskevä pääteema, ja musiikkia kuljetetaan eteenpäin hellittämättömien kuudestoistaosajouksutusten ja pisteellisten rytmien avulla. Täältä löydämme beethovenmaisen ankaruuden: Sibelius oli ostanut itselleen Beethovenin sinfonien partituurit vain muutamaa kuukautta ennen kvartetton valmistumista. Täällä, kuten finaalisakin, vakavuuden ja akateemisuuden uusi aste tunkeutuu läpi musiikin.

Hidas osa on 9/8-tahtilajissa. Sibelius käytti usein hitaahkoa pulssia, jossa on yhdeksän iskua tahtia kohden – kuten *Andantinossa* pianolle op. 24 nro 7 (1899) tai *Kuningas Kristian II* -näyttämömusiikin op. 27 (1898) *Serenade*-osassa. Kaikkein tunnusomaisin ja tunnelmallisin näistä on englannintorven jalo valitusvirsi teoksessa *Tuonelan joutsen* (1895, korj. 1900). Kvartetto-osassa on kuitenkin jäänteitä myös säveltäjän aiemmasta tyylistä. Barcarolesta luonteensa jossain määrin perinyt musiikki on oppinut osoitus sen tyyppisestä sävelkielestä, jota voidaan löytää ”*Hafträsk*”-trion JS 207 hitaasta osasta.

Ilahduttavan aurinkoinen scherzo, jossa on viitteitä Beethovenista ja Schubertista, esittelee nuoren Sibeliuksen ylenpalttisen luonteen: näin ollen on yllättävää, että käytti osaa scherzon pääteemasta myös vakavammissa yhteydessä, *Kruunajaiskantaatissaan* seitsemän vuotta myöhemmin. Scherzossa on kaksi trioa, joista toinen on kvartetton ensimmäisen osan johdannon tapaan rytmisesti hyvin vapaa.

Finaalin ensimmäisessä teemassa on huomattava anapesti-rytmi (lyhyt-lyhyt-pitkä), jota käsitellään fuugallisesti. Vastakohtana tälle on virtaavampi aihe kansanmusiikillisen urkupiteen päällä. Muutamaa kuukautta myöhem-

min, opiskellessaan Berliinissä Sibelius näytti teoksen Albert Beckerille. Toinen teema oli Beckerille ilmeisesti hyvin epämieluisa, eikä Sibeliuksella ollut kärsivällisyyttä tällaista sovinnasta ajattelua kohtaan. ”Becker – se on sitten peruuski kiireestä kantapäähän”, hän kirjoitti Martin Wegeliukselle. Finaali rakentuu alati kiihtyvällä tempolla kohti mieletöntä huippukohtaa, jossa anapesti-kuviot osan alusta näyttelevät keskeistä osaa.

© *Andrew Barnett 2006*

Tempera-kvartetin jäseniä on yhtyeen perustamisesta vuonna 1997 lähtien yhdistänyt rakkaus kamarimusiisointiin sekä halu kehittää jousikvartetti-instrumenttia pitkäjänteisesti. Tempera-kvartetti valittiin Finland Festivals -ketjun ”Vuoden nuoreksi taiteilijaksi” 2001. Kaudella 2000-2001 kvartetti edusti Birmingham Symphony Hallia European Concert Hall Organizationin ”Rising Stars” -konserttisarjassa, jonka puitteissa yhtye debytoi menestyksekkäästi New Yorkin Carnegie Hallissa, Lontoon Wigmore Hallissa, Amsterdamin Concertgebouwssa, Wienin Musikvereinissa, Brysselin Palais des Beaux-Artsissa, Kölnin Philharmonissa ja Birminghamin Symphony Hallissa. Kvartetti on lisäksi esiintynyt ympäri Eurooppaa, Japanissa ja Arabiemiirikuntien liitossa. Kotimaassa Tempera-kvartettia on kuultu mm. Kuhmon Kamarimusiikissa, Helsingin Juhlaviikoilla, Naantalın musiikkijuhlilla, Korsholman musiikkijuhlilla, Turun musiikkijuhlilla, Riihimäen Kesäkonserteissa, Viitasaaren Musiikin Ajassa ja Kaustisen kamarimusiikkiviikolla. Tempera-kvartetti piti virallisen ensikonserttinsa Sibelius-Akatemian Soiva Akatemia -konserttisarjassa joulukuussa 2001. Tempera-kvartetti toimii Riihimäen Kesäkonserttien taiteellisena johtajana. Tempera-kvartetin jäsenet ovat opiskelleet Sibelius-Akatemiassa, jossa yhtyettä ovat opettaneet Risto Fredriksson ja Marko

Ylönen. Lisäksi kvartetti on keskittynyt kamarimusiikin jatko-opintoihin ulkomailla kahden vuoden ajan. Vuonna 1998-99 kvartetin jäsenet suorittivat kamarimusiikin Master of Music -tutkinnon Lontoon Royal College of Musicissa opettajinaan Simon Rowland-Jones, Peter Manning ja Chilingirian-kvartetti, minkä jälkeen kvartetti jatkoi opintojaan vuoden ajan Edsbergin musiikkikorkeakoulussa Ruotsissa Mats Zetterqvistin johdolla.

Die zahlreichen Stücke für Streichquartett, die Sibelius während seiner Studienzeit am Musikinstitut Helsinki komponiert hat (1885-89; seit Anfang 1887 war er Kompositionsschüler von Martin Wegelius), reichen von wenigen Takte langen Themenskizzen bis hin zu vollständigen Sätzen von beinahe symphonischen Proportionen. Der Vorrang unter ihnen gebührt dem großartigen *Moderato – Allegro appassionato cis-moll* JS 131 aus den Jahren 1888/89. Der Sonatensatz samt langsamer Einleitung dauert über zehn Minuten und ist von einer solchen Weite und Integrität, daß er es mit dem ersten Satz aus Sibelius' erstem bedeutenden symphonischen Werk, *Kullervo* (1892), aufnehmen kann; tatsächlich scheint das lebhafteste, eindringliche Hauptthema des Quartettstücks das erste Thema aus *Kullervo* in Rhythmus und Melodik (langer Anfangston, schnelles Aufstiegsmotiv, langsam absteigende Melodie am Ende der Phrase) vorwegzunehmen. Die zweite, kontrastierende Gruppe ist lyrischer. Das Quartett ist voller Markenzeichen seines Komponisten: Triolen, kurz-lang-kurz-Synkopen und punktierte Rhythmen auf der letzten Zählzeit. Außerdem gibt es klare Hinweise auf jenen Stil der 1890er Jahre, den man als seine „Kalevala-Romantik“ bezeichnet, wie etwa der Quartsprung auf- und abwärts in der zweiten Violine zu Beginn des Hauptthemas – ein Detail, das späteren Werken eine charakteristische Färbung verleiht, z.B. *Die Waldnymphe* und *Lemminkäinen und die Mädchen auf der Insel*.

Ebenfalls aus den Jahren 1888/89 stammen drei weitere Stücke in demselben Manuskript aus der Universitätsbibliothek Helsinki (HUL 0581): Zuerst das *Allegro e-moll* JS 28, das mit einer gemessenen, aber erwartungsvollen Melodie anhebt, in der triolische Rhythmen eine wichtige Rolle spielen. Der nachfolgende satte Streichersatz stellt ein neues Element in Sibelius' stilistischem Vokabular ab 1889/90 dar. Zusammen mit den Triolenfiguren zeigt

diese Satztechnik, wie er jetzt mit dem Klang – nicht so sehr mit der Melodik – als einem Hauptelement seines Stils experimentierte.

Um 1888 begann Sibelius mit der Komposition eines Melodrams für Rezitator und Streichquartett: *Den lilla sjöjungfrun* (*Die kleine Meerjungfrau*) JS 59, nach einer schwedischen Übersetzung des bekannten Märchens von Hans Christian Andersen aus dem Jahr 1836. Von diesem Stück ist nur der Part der ersten Violine für die ersten vier Teile überliefert, doch dies reicht aus, um zu erkennen, daß der zweite und der dritte Teil fast identisch sind mit Quartettstücken, für die andere Quellen existieren. Der zweite Teil, ein Scherzo mit Trio, entspricht dem *Allegretto A-Dur* JS 17 und *Più lento F-Dur* JS 149¹. Der Text für diesen Teil beginnt mit der Stelle „Den ganzen Tag durften sie unten im Schlosse, wo lebendige Blumen aus den Wänden hervorwuchsen, spielen ...“, und die Musik ist ein bewundernswert sinnfälliges Abbild der spielenden Mädchen. (Der dritte Teil geht auf das *Andantino C-Dur* JS 39 [BIS-CD-1376] zurück.)

Das *Adagio f-moll* JS 14 ist ein tief empfundenes Stück, das mit einem sich schlängelnden, bedrohlichen Thema der ersten Violine beginnt. Das chromatisch geprägte zweite Thema weist auf einen Satz („Während des großen Unfriedens“) aus der *Musik zu den Pressefeiern* (1899) voraus, während es später, in den beruhigten, verhaltenen Passagen, beinahe an Bach anklingt.

Das *Allegretto B-Dur*, datiert „20. September 1889“, ist das einzige Stück auf dieser CD, das nach Sibelius' Ankunft in Berlin entstand, wo er bei Albert Becker studierte. Die Tonart legt die Vermutung nahe, daß es sich um einen

¹ Als Fabian Dahlströms Verzeichnis der Werke von Sibelius 2003 mit seiner JS-Numerierung der Werke ohne Opuszahlen erschien, war die Beziehung zwischen *Den lilla sjöjungfrun* und den selbständigen Sätzen noch nicht hergestellt. Aus diesem Grund tragen das *Allegretto* und *Più lento* unterschiedliche JS-Zahlen. Der Vergleich von *Den lilla sjöjungfrun* mit dem *Allegretto* und *Più lento* zeigt einige (zumeist kleine) Unterschiede in Tempo, Dynamik, Phrasierung und Tonhöhe.

verworfenen Entwurf für das *Streichquartett B-Dur* handelt, das er vor seiner Abreise aus Finnland begonnen hatte. weifellos würde der gestrenge Becker dieses kurze Fragment von tänzerischem Rokoko-Charakter mit einigem Stirnrunzeln betrachtet haben.

Die *Fuge für Martin Wegelius* JS 85 (1889) galt einst als Studienübung für Sibelius' Lehrer am Musikinstitut Helsinki, mittlerweile aber weiß man, daß es als ein alternatives Finale für das *a-moll-Quartett* konzipiert wurde. Ob dieses recht unbarmherzige Stück musikalisch so interessant ist wie einige seiner anderen Quartettsätze, sei dahingestellt; freilich hat es einen griffigeren Titel, was vielleicht das vergleichsweise große Interesse an ihm erklären mag. Es gibt keinen Beleg dafür, daß das Stück Wegelius je vorgelegen hätte; die nach heutigem Wissen erste Aufführung erfolgte 1991 an der Universität Helsinki anlässlich des Erscheinens von Kari Kilpeläinens grundlegendem Verzeichnis der Sibelius-Manuskripte, welche die Familie Sibelius der Universitätsbibliothek gestiftet hat.

Das *Streichquartett a-moll* JS 183 wurde im Frühjahr 1889 fertiggestellt. Es ist Sibelius' Abschlußarbeit am Musikinstitut Helsinki, wo es am 29. Mai desselben Jahres von Hermann Csillag und Wilhelm Santé (Violinen), Karl-Fredrik Wasenius (Viola) und Wilhelm Renck (Cello) mit großem Erfolg ur-aufgeführt wurde. Erik Furuhjelm, Sibelius' erster finnischer Biograph, berichtet, daß dies das Konzert war, bei dem der Komponist und Dirigent Robert Kajanus Sibelius persönlich kennenlernte – der Anfang einer langen Freundschaft, die indes mitunter getrübt wurde von gegenseitigem Neid und Argwohn. Nachdem er das Quartett gehört hatte, soll Kajanus gesagt haben, es gebe für ihn jetzt keinen Grund mehr, selber zu komponieren. Die Zeitung *Uusi Suometar* lobte das Werk als „den Höhepunkt des Abends“, und der angesehene Kritiker Karl Flodin schrieb in *Nya Pressen* die fortan vielzitierten

Worte, daß Sibelius sich „mit einem Schlag an die Spitze derjenigen gesetzt hat, die das Banner der finnischen Musik zu tragen befugt sind“. Das *a-moll-Quartett* erwies sich als eines der dichtesten, geschlossensten der bis dahin komponierten Werke Sibelius’.

Die langsame (obschon nicht übermäßig langsame) Einleitung zum ersten Satz, in der das 6/4-Metrum durch einen sehr freien Umgang mit der Phrasenstruktur verschleiert wird, erzeugt eine erwartungsvolle Stimmung. Im Hauptteil dieses Sonatensatzes mit seinem kraft- und drangvollen Hauptthema wird die Musik von insistenden Sechzehntelläufen und punktierten Rhythmen vorangetrieben. Die Rigorosität erinnert an Beethoven, und in der Tat hatte Sibelius nur wenige Monate vor Vollendung des Quartetts die Partituren der Symphonien Beethovens erstanden. Hier und im Finale prägt ein neuer Grad von Ernsthaftigkeit und Traditionsverbundenheit die Musik.

Der langsame Satz steht im 9/8-Takt. Sibelius hat oft langsame Neuner-Takte verwendet, u.a. im *Andantino* für Klavier op.24 Nr.7 (1899) oder in der *Serenade* aus der Bühnenmusik zu *König Kristian II.* op.27 (1898) sowie, am entschiedensten und stimmungsvollsten, in der edlen Klage des Englischhorns in *Der Schwan von Tuonela* (1895, rev. 1900). Im Quartettsatz jedoch gibt es immer noch Reminiszenzen an seinen Frühstil; mit ihrem Barkarolencharakter ist die Musik eine gelehrtere Variante jenes Stils, den wir im langsamen Satz des „*Hafräsk*“-*Trios* JS 207 (1886) finden.

Das herrliche, sonnige Scherzo mit seinen Anklängen an Beethoven und Schubert zeigt die für den jungen Sibelius so typische Ausgelassenheit. Es überrascht daher, daß er einen Teil des Hauptthemas in ernsterem Zusammenhang wiederverwandte: in der sieben Jahre später komponierten *Krönungskantate*. Es gibt zwei Trios, dessen letzteres – wie die Einleitung zum ersten Satz – rhythmisch sehr frei ist.

Das erste Thema des Finales ist von einem anapästischen Metrum geprägt und wird fugal behandelt. Im Kontrast dazu steht ein fließender Gedanke über einem folkloristisch anmutenden Bordunbaß. Einige Monate später, in Berlin, zeigte Sibelius das Werk Albert Becker. Das zweite Thema hat Becker offenkundig sehr mißfallen, aber Sibelius hatte wenig Geduld mit solchen konventionellen Bedenken: „Becker ist ein Schulmeister vom Scheitel bis zur Sohle“, schrieb er an Martin Wegelius. Der zusehends beschleunigte Satz steigert sich zu einem frenetischen Höhepunkt, in dem der eingangs vorgestellte anapästische Rhythmus zentrale Bedeutung erlangt.

© *Andrew Barnett 2006*

Das 1997 gegründete **Tempera Quartett** hat sich schnell als ein hervorragendes Ensemble in seinem finnischen Heimatland etabliert. Auch im Ausland wurde man auf das Tempera Quartett aufmerksam; 2000/01 wurde es für die „Rising Stars“-Reihe der European Concert Hall Organization ausgewählt. Dies führte zu erfolgreichen Debüts in der Carnegie Hall in New York, der Wigmore Hall in London, dem Musikverein in Wien, dem Concertgebouw in Amsterdam, dem Palais des Beaux-Arts in Brüssel, der Cité de la Musique in Paris und der Philharmonie in Köln sowie zu einem zweiten Konzert in der Symphony Hall, Birmingham, wo das Quartett bereits 1999 konzertierte hatte. Das Tempera Quartett ist bei den meisten Kammermusikfestivals Finnlands aufgetreten (u.a. Kuhmo, Helsinki, Turku und Naantali); von der Organisation „Finland Festivals“ wurden sie 2001 zum Young Artist of the Year ernannt. Das Quartett unternimmt zahlreiche internationale Konzertreisen und ist in ganz Europa, in Japan und den Vereinigten Arabischen Emiraten aufgetreten. Seit 2004 hat das Tempera Quartett die künstlerische Leitung des

Kammermusikfestivals Riihimäki Sommerkonzerte inne. Das Tempera Quartett hat eine umfassende Ausbildung erhalten; u.a. studierte es an der Sibelius-Akademie Helsinki, dem Edsberg Musikinstitut in Schweden und dem Royal College of Music in London, wo die Musiker 2000 ihre Master of Music-Examen im Fach Kammermusik ablegten. Zu ihren Lehrern zählten Risto Fredriksson, Mats Zetterqvist, Simon Rowland-Jones und das Chilingirian Quartet.

Les nombreuses pièces pour quatuor à cordes que Sibelius composa dans ses années d'études à l'Institut de musique d'Helsinki (1885-89; élève dans la classe de composition de Martin Wegelius à partir du début de 1887) s'étendent d'esquisses thématiques de quelques mesures à des mouvements complets aux proportions presque symphoniques. La place d'honneur revient au magnifique *Moderato – Allegro appassionato en do dièse mineur* JS 131 de 1888-89. Complète avec une introduction lente, cette pièce en forme de sonate dure plus de dix minutes; elle rivalise en ampleur et en probité avec le premier mouvement de la première grande partition symphonique de Sibelius, *Kullervo* (1892); en effet, le vif et intense thème principal du quatuor semble annoncer le premier thème de *Kullervo* des points de vue rythmique et mélodique (longue note d'ouverture, motif ascendant rapide, mélodie descendant lentement vers la fin de la phrase). Par contraste, le second groupe est plus lyrique. Le quatuor est rempli de caractéristiques de Sibelius: triolets, syncopes au modèle bref – long – bref et rythmes pointés sur le dernier temps de la mesure. On trouve aussi de claires annonces de ce qui deviendrait connu comme son « style romantique du *Kalevala* » des années 1890, par exemple le motif d'une quarte ascendante et descendante au second violon au début du thème principal – un détail qui ajoute une couleur caractéristique à des œuvres ultérieures comme *La Nymphé des bois* et *Lemminkäinen et les filles sur l'île*.

La période de 1888-89 a aussi vu surgir trois pièces gardées dans le même manuscrit conservé maintenant à la bibliothèque de l'université d'Helsinki (HUL 0581). La première est l'*Allegro en mi mineur* JS 28 qui s'ouvre sur une mélodie mesurée mais dans l'expectative où les triolets forment une partie intégrale. Un peu plus loin, les textures saturées des cordes apportent un nouvel élément dans le vocabulaire stylistique des œuvres de Sibelius des années 1889-90. Associées aux triolets, ces textures démontrent comment il se lançait

dans l'expérience sonore – plutôt que mélodique – comme élément principal de son style musical.

Vers 1888, Sibelius commença à composer un mélodrame pour récitation et quatuor à cordes, *Den lilla sjöjungfrun* (*La petite sirène*) JS 59 sur une traduction suédoise du conte (1836) bien connu de Hans Christian Andersen. De cette œuvre, seule une partie de premier violon pour les quatre premières sections a survécu mais elle suffit pour montrer que les seconde et troisième sections étaient presque identiques aux pièces de quatuor qui ont été gardées dans d'autres sources. La seconde section, un scherzo et trio, correspond à l'*Allegretto en la majeur* JS 17 et au *Più lento en fa majeur* JS 149¹. Le texte pour cette partie de l'œuvre commence au passage « Ils jouaient toute la journée dans les grandes salles du palais ou parmi les fleurs vivantes qui poussaient sur les murs... » et la musique convient admirablement à un portrait de sirènes en plein jeu. (La troisième section de *La petite sirène* est l'*Andantino en do majeur* JS 39 [BIS-CD-1376].)

L'*Adagio en fa mineur* JS 14 est une pièce sentimentale qui s'ouvre sur un thème menaçant sinueux au premier violon. Plus chromatique, le second thème devance le mouvement « La Grande Hostilité » tiré de *Musique des célébrations de presse* de 1899 tandis que plus tard, l'écriture sobre et étouffée sonne presque comme du Bach.

Daté du 20 septembre 1889, l'*Allegretto en si bémol majeur* est la seule pièce sur ce disque à avoir été écrite après l'arrivée de Sibelius à Berlin où il

¹ Quand le catalogue de Fabian Dahlström de la musique de Sibelius sortit en 2003 avec sa liste JS des œuvres sans numéro d'opus du compositeur, la corrélation avec *La petite sirène* et les mouvements indépendants n'avait pas encore été faite ; ainsi, l'*Allegretto* et le *Più lento* portent des numéros différents de JS. En comparant *La petite sirène* avec l'*Allegretto* et le *Più lento*, on trouve plusieurs différences (surtout petites) de tempo, nuances, phrasé et hauteur de son.

étudia dans la classe d'Albert Becker. La coïncidence des tonalités laisse à soupçonner qu'il pourrait s'agir d'une esquisse abandonnée pour le *Quatuor à cordes en si bémol majeur* sur lequel il avait commencé à travailler avant de quitter la Finlande. En strict académicien, Becker aurait certainement haussé le sourcil devant ce bref fragment au caractère de danse rococo.

On a déjà cru que la *Fugue pour Martin Wegelius* JS 85 (1889) était un exercice académique pour le professeur de Sibelius à l'Institut de musique d'Helsinki mais on sait maintenant qu'il fut conçu comme second finale pour le *Quatuor en la mineur*. Il est fort discutable que cette pièce plutôt agitée soit musicalement aussi enthousiasmante que les autres mouvements de quatuor de cette période mais son titre est plus captivant, ce qui explique un peu l'intérêt qu'on lui a porté. Il n'existe pas de preuve que la pièce ait été montrée à Wegelius et sa création eut lieu à l'université d'Helsinki en 1991 à la sortie du catalogue unique de Kari Kilpeläinen des manuscrits de Sibelius donnés par la famille Sibelius à la bibliothèque de l'université.

Le *Quatuor à cordes en la mineur* JS183 fut terminé au printemps 1889 et fut l'œuvre de diplôme de Sibelius à l'Institut de musique d'Helsinki où il fut joué avec grand succès le 29 mai de la même année par Hermann Csillag et Wilhelm Santé (violons), Karl-Fredrik Wasenius (alto) et Wilhelm Renck (violoncelle). Selon Erik Furuholm, le premier biographe finlandais de Sibelius, c'est à ce concert que le compositeur et chef d'orchestre Robert Kajanus fit personnellement la connaissance de Sibelius – le début d'une longue amitié pourtant parfois teintée de jalousie et de soupçons mutuels. Après avoir entendu le quatuor, Kajanus aurait dit qu'il n'y avait plus de raison qu'il écrive lui-même de la musique. La pièce fut reçue par le journal *Uusi Suometar* comme « le clou de la soirée » ; c'est aussi à cette occasion que le respecté critique Karl Flodin la salua dans *Nya Pressen* par ces paroles souvent citées que

Sibelius « s'était d'un seul coup placé parmi ceux à qui l'on a confié de porter l'étendard de la musique finlandaise ». Le *Quatuor en la mineur* s'est révélé être l'une des œuvres les plus densément unifiées de Sibelius à ce jour.

Une atmosphère d'attente est créée par l'introduction lente (mais pas *très* lente) au premier mouvement, un passage où le chiffrage à 6/4 est obscurci par une approche très libre de la phrase. Dans la partie essentielle de ce mouvement en forme de sonate au thème principal énergique et dynamique, la musique est poussée par des passages insistants de doubles croches et des rythmes pointés. Il ressort ici une rigueur beethovénienne : Sibelius avait acheté ses partitions des symphonies de Beethoven quelques mois seulement avant l'achèvement du quatuor. Ici, comme dans la finale, un nouveau degré de sérieux et d'académisme transpire de la musique.

Le mouvement lent porte le chiffrage 9/8. Sibelius utilisa souvent la battue assez lente de neuf par mesure – par exemple dans l'*Andantino* pour piano op. 24 no 7 (1899), ou la *Sérénade* tirée de la musique de scène du *Roi Christian II* op. 27 (1898), ou encore dans *Le Cygne de Tuonela* (1895, rév. 1900) où le noble chant funèbre du cor anglais est si distinctif et rempli d'atmosphère. Le mouvement de quatuor montre cependant encore des rappels de son style antérieur ; avec un quelque chose de la barcarolle, la musique est une manifestation plus érudite de la sorte d'écriture trouvée dans le mouvement lent du *Trio* « *Hafträsk* » JS 207 (1886).

Avec ses accents de Beethoven et Schubert, le ravissant scherzo ensoleillé étale l'exubérance caractéristique du jeune Sibelius ; il est ainsi surprenant qu'il ait réutilisé une partie de son thème principal dans le contexte plus sérieux de sa *Cantate pour le couronnement de Nicolas II* sept ans plus tard. Elle compte deux trios et le rythme du second est très libre, comme il l'est aussi dans l'introduction au premier mouvement.

Le premier thème du finale renferme un dominant mètre anapestique dans un traitement fugué. Une idée plus coulante, sur un bourdon folklorique, apporte un contraste. Quelques mois plus tard, alors étudiant à Berlin, Sibelius montra l'œuvre à Albert Becker. Ce second thème déplut manifestement beaucoup à Becker et la patience de Sibelius ne tolérait pas cette pensée conventionnelle : « Becker est empesé de la tête aux pieds », écrivit-il à Martin Wegelius. Le mouvement conduit à un sommet frénétique dans un tempo de plus en plus rapide où les anapestes du début du mouvement assument un rôle central.

© *Andrew Barnett 2006*

Formé en 1997, le **Quatuor Tempera** s'est rapidement fait connaître comme un ensemble exceptionnel dans son pays, la Finlande. Il fut aussi salué à l'étranger et il fut choisi comme groupe « Rising Stars » par l'Organisation de la Salle de Concert Européenne en 2000-01. Cet honneur fut suivi des récitals de débuts couronnés de succès aux Carnegie Hall à New York, Wigmore Hall à Londres, Musikverein à Vienne, Concertgebouw à Amsterdam, Palais des Beaux-Arts à Bruxelles, à la Cité de la Musique à Paris et à la Philharmonie de Cologne, ainsi que d'une seconde visite au Symphony Hall de Birmingham où le quatuor s'était produit une première fois en 1999. Le Quatuor Tempera a joué à la plupart des festivals finlandais de musique de chambre – dont aux festivals de Kuhmo, Helsinki, Turku et Naantali – et l'ensemble fut nommé Jeune Artiste de l'Année 2001 par l'Organisation des Festivals Finlandais. Le quatuor est fort occupé sur la scène internationale, ayant fait des tournées en Europe, au Japon et aux Emirats Arabes Unis. Depuis 2004, le Quatuor Tempera est responsable de la direction artistique du festival de musique de cham-

bre Concerts d'été de Riihimäki. Ses membres ont une formation musicale étendue avec des études à l'Académie Sibelius à Helsinki, à l'Institut de Musique Edsberg en Suède et au Royal College of Music à Londres où les musiciens ont obtenu leur maîtrise en musique de chambre en 2000 après des études avec Risto Fredriksson, Mats Zetterqvist, Simon Rowland-Jones et le Quatuor Chilingirian entre autres.

'Hints of magic to come... fascinating scraps from the young Sibelius.' *Gramophone*, 3/2006

„... eine Entdeckungsreise, die schöner kaum sein könnte, und wir entdecken in den vornehmlich kürzeren Stücke einen Sibelius, wie wir ihn bisher kaum kannten ... Wir müssen dem hervorragend spielenden Tempera Quartet dankbar sein für diese wunderbare CD.“ *Ensemble*, 8-9/2005

« Pour défendre ce beau répertoire, pas encore typique du créateur de la maturité bien sûr, mais d'une grande beauté et d'un étonnant équilibre classique, on a choisi le Quatuor Tempera. Leur jeu homogène et très sensible hisse ces pièces à leur niveau optimum. » *Classica-Répertoire*, 9/2006

SIBELIUS · STRING QUARTETS 1885-1889
TEMPERA QUARTET

BIS-CD-1376

INSTRUMENTARIUM

- Laura Vikman: . . . . . Violin: Andreas Guarnerius 1680 (on loan from the Finnish Cultural Foundation)
Bow: Eero Haahti (tracks 1-4); Morizot (tracks 5-10)
- Silva Koskela: . . . . . Violin: Anonymous, 18th/19th century (on loan from the Cremona Foundation) (tracks 1-4)
Ex-Sulo Aro violin (on loan from the Finnish Cultural Foundation) (tracks 5-10)
Bow: James Tubbs
- Tiila Kangas: . . . . . Viola: Leonhard Maussiell 1722 (on loan from the OKO Bank Foundation)
Bow: W. E. Hill & Sons
- Ulla Lampela: . . . . . Cello: Émile Boulangeot, 1925 (tracks 1-4)
Cello: Claude Pierray 1714 (on loan from the Finnish Cultural Foundation) (tracks 5-10)
Bow: Victor Fétique, Paris (tracks 1-4); W. E. Hill & Sons (tracks 5-10)

The JS numbering used in this production refers to the alphabetical list of Jean Sibelius's compositions without opus number, as found in Fabian Dahlström's *Jean Sibelius: Thematisch-bibliographisches Verzeichnis seiner Werke* (Breitkopf & Härtel 2003). Some of the works on this CD will ultimately be published by Breitkopf & Härtel, who own the copyright to the manuscripts in question.

RECORDING DATA

Recorded in February 2004 (tracks 1-4) and October 2005 (tracks 5-10) at Länna Church, Sweden
Recording producer and sound engineer: Hans Kipfer
Digital editing: Christian Starke, Jeffrey Ginn
Neumann microphones; RME Octamic D microphone preamplifier and high resolution A/D converter;
Protocols Workstation; STAX headphones
Project adviser: Andrew Barnett
Executive producer: Robert Suff

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover text: © Andrew Barnett 2006
Translations: Teemu Kirjonen (Finnish) Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chené (French)
Front cover photograph: © Juan Hitters
Photograph of the Tempera Quartet: © Nauska
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd., Saltdean, Brighton, England

BIS CDs can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40
info@bis.se www.bis.se

BIS-CD-1476 © & © 2006, BIS Records AB, Åkersberga.

Ulla Lampela Tiila Kangas Silva Koskela Laura Vikman